

Kuidas aidata ohvrit? Kelle poole pöörduda – praktilised nõuanded

ETTEKANNE KOOLITUSEL INIMKAUBANDUSE ENNETAMINE- KOOLITUS ÕPETAJATELE NOORSOOTÖÖTAJATELE JA KUTSENÕUSTAJATELE

Leen Kadakas

Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus

Tagajärgi likvideerida on alati raskem kui olukorda ennetada. Selleks olete ka teie kõik siin, et noorte teadlikkust ja ennetada inimkaubanduse ohvriks langemist.

Seega oleks vist oluline üle käia ka punktid, mida tuleks rõhutada ettevaatusabinõudena, kas siis välismaale tööle asumisel või kahtlaste töopakumiste üle otsustamisel.

Tuleks rõhutada, et tööleasuja selgitaks välja võimalikult täpsed tööandja kontaktid, võtta temaga ühendust, pärida oma tulevaste töö- ja palgatingimuste kohta. Tööandja kontaktid tuleks maha jätta ka kodumaale ja kindlasti tuleks teadvustada oma ligimesi minekust. Kui tegu on võõrkeelse keskkonnaga, siis ei teeks paha, kui töövõtja õpiks selgeks kohaliku keele käibefraasid või elementaarsed sõnad.

Peale kohale jõudmist tuleks ennast eelnevalt välja selgitatud oma kodumaa lähimas saatkonnas registreerida. Kontakteeruda tuleks ka oma kodustega.

Kui minnakse tööle seaduslikult või kui vähemalt lubatakse seda, siis tavaliselt sõlmitakse ka leping – tuleks rõhutada, et EI TOHI kergekäeliselt alla kirjutada mitte ühelegi dokumendile! Tööleping sõlmitakse tavaliselt juba kodus, sest see on aluseks ka tööloa saamisel, mis tuleb kätte saada oma kodumaal juba enne välismaale tööle asumist. Tööluba on vaja alati, ka paaripäevase töö puhul.

Koha peal olles, on kõige olulisem meeles pidada, et isiklikku passi ei tohi anda mitte kellelgi, juhul muidugi kui tegemist ei ole ametivõimude esindajaga. Passist tuleks teha ka koopiaid, mida hoida ainult omanikule teadaolevas kohas. Igasuguse häda korral tuleks pöörduda oma riigi saatkonda või kohaliku politsei poole. Tuleks meelde tuletada ka seda, et töövõtja võtaks minnes kaasa ka piisavalt raha, et vajaduse või ohu korral tagasi pöörduda.

Kui teie poole pöördub ohver

Kõigepealt peab ohver endale tunnistama, et ta on ohver ja pöörduma kellegi poole abisaamise eesmärgil. Muidugi on juhtumeid, kus ohvrid selguvad mingisuguste ülekuulamiste või teiste situatsioonide käigus, kuid tuleb meeles pidada, et vägisi ei saa aidata mitte kedagi. Seega ohvri nõustamine nõuab mingil määral ka inimpsühholoogia tundmist, et ohvrile ligidale pääseda ja teda aidata, ainult praktilistest nõuannetest ja muudest nipidest ei piisa.

Kõigepealt tuleks ohver ära kuulata ja väga oluline on teda mitte parastada, süüdistada ega halvustada a la "kuidas sa võisid nii loll olla; ise oled süüdi" jne. Oluline on püüda ohvrit mõista. Igaüks, kellel puuduvad vajalikud teadmised välismaale töölemineamise protseduuridest, võib langeda inimkaubitsejate ohvriks.

Ohvrile tuleks selgeks teha, et olenemata sellest kui raske või kerge on tema vastu suunatud tegu seaduse silmis, on tal õigus otsida ja saada just temale sobivat abi.

Kui teie poole pöördub ohver, siis abi, mida saate ohvrile pakkuda, on mitmesugust:

- Vaimne (nõustamine)
- Materiaalne

Enamasti jääb aitamine siiski adekvaatse nõu piiridesse, kuna Eestis ei ole spetsiaalset koolitust saanud inimesi ega turvakodusid inimkaubanduse ohvritele.

Kui teie poole pöördub ohver, siis on vaja välja selgitada, millist abi ta vajab ja millise inimkaubandusvormi ohvriks ta on langenud.

Kui tegu on lihtsalt musta tööga ja ohvrit kasutati tasuta tööjõuna, siis tuleks ohver juhatada politseisse, kust talt võetakse tunnistused ja avaldus ebaseadusliku tööandja vastu. Sellised protsessid on muidugi aeganõudvad ja sõltuvalt töötaja ja tööandja suhtest tuleb selle käigus ohvrile moraalselt tuge või isegi tunnistajakaitset pakkuda.

Enamus inimkaubanduse ohvritest on siiski naised, kes on pidanud taluma seksuaalset ärakasutamist ja vägivalda.

Kui teie poole pöördub selline ohver, siis tuleb kiirelt teada saada, palju on möödunud vägivallaaktist. Kui möödab on vähem kui kolm ööpäeva, siis tuleks väga kiirelt reageerida ja suunata ohver arsti vastuvõtule, sest veel 3 ööpäeva möödumisel võib leida ohvri kehast ja kehalt olulisi tõendeid. Arsti poole tuleks pöörduda ka tähtsusetute haavadega (sinikad, kriimustused jne.), mis oma olemuselt võib olla arstiabi ei nõuakski. Arst dokumenteerib kõik kirjeldused ja vigastused, võib ka pildistada vigastusi ja see dokument võib hiljem olla oluliseks tõendusmaterjaliks.

Eestis võib pöörduda lisaks tavalistele ravi- või perearstidele ka AIDSi Ennetuskeskusesse. Kui ohvrit on sunnitud kaitseta vahekorda, siis tuleks tal teha ka sugulisi haigusi tuvastav test.

Teiseks tuleb ohvrit julgustada rääkima kogu lugu ka politseile, sest peksmine ja seksuaalne vägivald on alati karistatavad kuriteod. Ei tuleks lasta ohvril teha seda kättemaksuhimust või seda ohvris õhutada, vaid tuleks rõhutada, et vägivallatseja karistamine paneks ta vastutustundma ja samas võib päästa naise, kes muidu satuksid sama vägivallatseja ohvriks tulevikus. Ohver peaks tegema avalduse kuriteo kohta, ükskõik kui kerge see kuritegu ka ei tunduks. Ja kindlasti tuleks kirjeldada kõiki juhte, mis antud vägivallatseja on toime pannud. Protsess võib ka vastupidine olla – enim suunata politseisse, kus edasi suunatakse juba ametlikult kohtuarsti poole.

Aga ega sellega nõustamine ei piirdu, ka peale neid asjatoimetusi tuleks inimesega pidevalt rääkida ja julgustada teda rääkima, et mitte kõike endasse hoida. Ohver võiks rääkida ka oma lähedastega, sest ka neilt tulev toetus on vajalik. Ohvrit tuleb julgustada ja aidata üle saada häbi- ja alaväärsustundest, mis tavalistelt seksuaalse vägivalla ohvrit saadab. Samuti ei tohiks lasta ohvril abi otsida alkoholist, narkootikumidest või ravimitest, mis võivad tekitada sõltuvust.

Tähelepanu palun pöörata ka inimkaubanduse vastastele voldikutele, mida leiate oma mappide vahelt. Seal on kirjas välismaal olevate Eesti saatkondade numbreid ja ka teiste oluliste organisatsioonide numbreid nii meil (IOM Tallinna Büroo, Inimõiguste Teabekeskus jne) kui mujal (välismaal ohvriabiga tegelevad organisatsioonid).

Kui teil on huvi ja soovite selliseid materjale levitada oma asutuses või õpilaste seas, siis võime aidata teid koopiatega hankimisel.